

**АКТУАРНА КОНЦЕПЦІЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ**

У статті розкрито зміст обліково-аналітичного забезпечення управління із врахуванням актуарної концепції. Досліджено укрупнену модель системи обліку та аналізу на базі таких блоків, як: методика, організаційна структура, управлінські процедури та технологія.

В статье раскрыто содержание учетно-аналитического обеспечения управления с учетом актуарной концепции. Исследована укрупненная модель системы учета и анализа на основе таких блоков, как: методика, организационная структура, управленческие процедуры и технология

In the article maintenance is exposed registration-analytical providing of management recognition actuarial conception. Investigational large-sized model of the system of account and analysis on the base of such blocks, as: method, organizational structure, administrative procedures and technology.

Ключові слова: актуарна концепція, обліково-аналітичне забезпечення, управління, прибутковість, методика, організаційна структура, управлінські процедури, технологія.

У складних умовах негативних фінансових результатів діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання невіддільно підвищується роль та значення нетрадиційних методів і механізмів перспективного управління рівнем результативності бізнес-процесів на підприємствах [6].

Вагомою умовою зростання потенціалу прибутковості підприємств виступає ефективне функціонування його обліково-аналітичної системи. Рациональна організація процедур спостереження, реєстрації, контролю, аналізу фінансових результатів діяльності повинна здійснюватися на всіх рівнях системи управління підприємством та сприяти ефективному використанню його економічного потенціалу, створюючи на основі цього передумови для цілковитої готовності до інноваційного розвитку [8].

Дослідженню питань якісного обліково-аналітичного забезпечення управління прибутковістю приділена значна увага в роботах таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як О.Бозіної, М.Гільмиярова, І.Зенкіна, І.Кирилова, Ю.Маляревського, А.Лучанінова, І.Омельченка, А.Пилипенко, Л.Попова, І.Маслова, Б.Маслова, Н.Тичиніної, Т.Шимоханская та інших. Серед вітчизняних дослідників дану проблематику в світлі інституційних перетворень із врахуванням актуарного підходу висвітлює у своїх дослідженнях Т.Сльозко.

Сучасна концепція актуарного обліку – це система, яка використовує метод подвійного запису і надає інформацію про зміну ринкової вартості підприємства. Його дані потрібні для тих зовнішніх користувачів, які їх можуть одержувати з бухгалтерського обліку (у тій його частині, що називається фінансовим обліком), де теж формується вартість об'єктів, що має підприємство на звітну дату. З цих причин цей вид обліку також лише задекларований теоретиками [16, с.178].

У силу таких тенденцій, для цілковитої переорієнтації обліково-аналітичного забезпечення управління прибутковістю із врахуванням актуарної концепції на вітчизняній ниві як бухгалтерського обліку, так і здійснення аналітичної оцінки, виникає потреба у проведенні досліджень з приводу побудови укрупненої моделі його раціонального забезпечення.

Основною метою статті є розкриття нових послідовних підходів до обґрунтування обліково-аналітичного забезпечення управління прибутковістю діяльності підприємства на базі актуарної концепції, що забезпечить підвищення об'єктивності даних обліку як запоруки дієвого оперативного та перспективного аналізу змін та сприятиме зростанню дієвості управлінських рішень прийнятих на їх основі.

Згідно з підходом Н.А.Тичиніної [17], задля реалізації конкурентних переваг підприємств, пріоритетного значення набуває обліково-аналітична інформація, що виступає як стратегічний ресурс в сфері прибуткового бізнесу. Першочерговою умовою прийняття дієвих та обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на реалізацію стратегії забезпечення бажаного рівня прибутковості діяльності, стає обліково-аналітичне забезпечення управління.

Н.А.Миславська, досліджуючи сучасні облікові системи і фактори, що обумовлюють їх розвиток, робить акцент на тому, що саме обліково-аналітичне забезпечення прибутковості діяльності перш за все передбачає реалізацію таких його функцій, як облік та аналіз [12]. Останні знаходяться у тісному взаємозв'язку та утворюють обліково-аналітичну систему з метою забезпечення менеджерів вищих ланок управління підприємств необхідною інформацією задля впровадження ефективних рішень та відповідальними особами за їх прийняття.

Трактування змісту обліково-аналітичної системи з різними науковцями узагальнено в табл. 1.

Таблиця 1

Визначення понять «обліково-аналітична система» та «обліково-аналітичне забезпечення», як першооснови дієвого управління, сучасними вченими

№ з/п	Сучасний вчений [джерело]	Визначення поняття «обліково-аналітична система»
1	2	3
1.	О.П. Бозіна [2]	Обліково-аналітична система – система підприємства, що існує в єдиному інформаційному просторі, базисом якої виступає інформація бухгалтерського обліку та включає в себе дві підсистеми: облікову й аналітичну, останні, у свою чергу, виконують відповідні функції в системі управління.
2.	М.Р. Гільмиярова [5]	Обліково-аналітичне забезпечення – це концептуальна модель, що складається із взаємопов'язаних обліково-аналітичних процедур та застосовується для забезпечення апарату управління корпорації необхідною інформацією.
3.	І.В. Зенкіна [6]	Обліково-аналітичне забезпечення – інтегрована система обліку та аналізу, що систематизує інформацію для обґрунтування бізнес-стратегії, координації напрямів перспективного розвитку підприємства, системної оцінки ефективності реалізації оперативного-тактичних та стратегічних управлінських рішень.
4.	І.М. Кирилов [10]	Обліково-аналітичне забезпечення управління – це сукупність взаємопов'язаних структурних елементів, що формують цілісний та безперервний процес формування ефективної системи обліку, аналізу та контролю основних ключових показників діяльності суб'єкта господарювання.
5.	Ю.Д. Маляревський, А.С. Лучанінова [11]	Обліково-аналітичне забезпечення – це процес створення і підтримки інформаційних умов функціонування системи, забезпечення необхідною інформацією, включення в систему засобів пошуку, отримання, зберігання, накопичення, передача, обробка інформації, організація банку даних.
6.	І.А. Омельченко [13]	Обліково-аналітичний механізм – сукупність функцій управління, які забезпечують збір та обробку даних для отримання економічної інформації, що необхідна для прийняття управлінських рішень та здійснення контролю над їх виконанням у цілях досягнення підвищення рівня прибутковості.

1	2	3
7.	А.А. Пилипенко [14]	Обліково-аналітичне забезпечення – це процес створення інформаційних умов функціонування системи, забезпечення необхідною інформацією, включення в систему засобів пошуку, отримання, зберігання, передача, обробка інформації, організації банків даних.
8.	Л.В. Попова, І.А. Маслової, Б.Г. Маслова [15]	Обліково-аналітична система – це система, яка базується на інформації бухгалтерського обліку, включає оперативні дані та застосовує для економічного аналізу статистичну, технічну, соціальну та інші різновиди інформації. Обліково-аналітична система – це об'єднання облікових та аналітичних операцій в один процес, здійснення оперативного мікроаналізу, забезпечення безперервності цього процесу й використання його результатів в ході розробки рекомендацій щодо прийняття управлінських рішень.
9.	Н.А. Тичиніна [17]	Обліково-аналітична система – це система обліково-аналітичного забезпечення на базі інформаційної складової процесу обліку та аналізу, призначенням якої виступає підтримка процесу прийняття управлінських рішень необхідною інформацією.
10.	Т.В. Шимоханська [18]	Обліково-аналітичне забезпечення – це інформаційна система, що складається із взаємопов'язаних підсистем: бухгалтерського, фінансового, управлінського; звітності, яка складена для різних користувачів; оперативного та перспективного аналізу результативності діяльності

Отже, з табл. 1 помітно, що в наукових дослідженнях широко застосовуються терміни «обліково-аналітичне забезпечення», «обліково-аналітичний апарат», «обліково-аналітична система», «обліково-аналітичний механізм», «інформаційне забезпечення» та інші.

Як більш масштабна категорія, обліково-аналітичний механізм розглядається у працях І.А.Омельченко [13], оскільки трактується як іманентна складова механізму господарювання на всіх рівнях управління. Крім того, суб'єктами реалізації обліково-аналітичного механізму виступають не лише працівники бухгалтерії, але й всі споживачі обліково-аналітичної інформації.

Ю.Д.Малярєвський, А.С.Лучанінова [11] акцентують увагу на поглибленні ринкових перетворень та включенні України до європейської спільноти, що в свою чергу посилює залежність системи управління підприємством від якості обліково-аналітичного забезпечення даного процесу.

Врахування обґрунтувань О.А.Бочкарьової, П.Г.Бочкарьова [3] обумовлює ту обставину, при якій обліково-аналітичне забезпечення прибутковості повинне стимулювати інноваційні процеси. Аналітичне забезпечення інноваційного механізму – це сукупність методів і форм, інструментів та важелів, які взаємодіють і забезпечують мобілізацію фінансових джерел інноваційних досягнень в цілях досягнення позитивних фінансових результатів на основі зростання прибутку.

Згідно з підходом Л.В.Попова, І.А.Маслової, Б.Г.Маслова щодо визначення змісту обліково-аналітичного забезпечення, загальна методологія та нормативні положення обліку й аналізу удосконалюються з метою їх раціонального системного використання [8].

Т.В.Шимоханська при побудові концептуально-інституційної моделі обліково-аналітичного забезпечення управління потенціалом прибутковості, акцентує увагу на тому, що кожна із підсистем обліково-аналітичного забезпечення є цілісним методологічним організмом, у кожному із яких цілісно існують: предмет,

метод, об'єкти, функції, інструментарій застосування нормативної та методичної бази [18]. Відповідно, підсистема може бути оцінена за наявності побудованої для цілей оцінки системи показників. На кожну із підсистем та систему її показників чинять вплив різноманітні фактори, які обумовлюють роботу підсистем та її взаємозв'язок з іншими підсистемами.

У зв'язку з цим можна констатувати, що системність та інституціональність притаманні обліково-аналітичному забезпеченню ходом процесу управління підприємством в цілому, в тому числі керуванням його прибутковістю.

На думку М.І.Баканова [1], В.В.Ковальова [9], Н.А.Тичиніної [17], А.Д.Шеремета [19] та інших науковців, аналітична система забезпечує кількісну та якісну оцінку змін, що відбуваються з об'єктом управління. Вона дозволяє вчасно побачити тенденції розвитку як не бажаних, так і прогресивних явищ.

Так на базі різноманітних методик оперативного та перспективного аналізу розробляються управлінські рішення, які дозволяють припинити розвиток негативних тенденцій та створити сприятливі умови для прогресивного стійкого розвитку підприємства із зростанням потенціалу прибутковості в цілому.

Обліково-аналітичне забезпечення ефективності діяльності підприємств – це єдність системи обліку, аналізу та контролю, об'єднаних інформаційними потоками для управління економічними процесами в ході реалізації напрямів стійкого розвитку з варіантами їх фінансування [6].

Т.А.Витязев, досліджуючи обліково-аналітичне забезпечення аналізу, значну увагу приділив ризику отримання негативних фінансових результатів та виокремленню укрупнених агрегатів резервної системи [4]. Загалом, управління ризиком повинне бути досить динамічним. Ефективність його функціонування загалом залежить від швидкості реакції на зміни умов ринку, економічної ситуації та рівня потенціалу прибутковості бізнесу.

Система обліково-аналітичного забезпечення прибутковості у формі укрупненої моделі повинна складатися із трьох взаємопов'язаних блоків: методика; організаційна структура та управлінські процедури; технологія. Зазначені блоки в комплексі відображають та узагальнюють специфічні особливості певного виду забезпечення.

Включення в систему обліково-аналітичного забезпечення підсистеми інформаційного забезпечення виправдане тим, що саме вона створює необхідні умови для функціонування системи управління фінансовими результатами підприємства, забезпечує засоби пошуку, зберігання, накопичення, передачі та обробки інформації, накопичення комірок облікових та не облікових даних [6].

Таким чином, проведені дослідження показали, що для більшості підприємств притаманна відсутність та безсистемність обліково-аналітичного забезпечення (зокрема, превалювання забезпечення інформацією тільки поточної діяльності без орієнтації на перспективні тенденції змін рівня прибутковості, що виступає першоосновою актуарного обліку). Адже для зростання рівня рентабельності підприємств необхідний більш якісний обліковий та аналітичний потенціал, щоб адекватно оцінювати перспективність появи можливостей й загроз. Відсутність зазначеного горизонту змін суттєво скорочує спектр потенціальних змін

прибутковості [17, с.107].

Таким чином комплексний та системний підхід до обліку та аналізу результативності діяльності підприємств із врахуванням актуарної концепції, спрямований на адаптацію елементів обліково-аналітичного забезпечення, які піддаються трансформації відповідним цілям сучасного підприємства, має як теоретичну, так і практичну цінність для організації процесу управління зростанням рівня прибутковості.

Список використаних джерел:

1. Баканов М. І. Економічний аналіз: торгівля, громадське харчування, туристичний бізнес: навч. посібник [для вузів] / М. І. Баканов, В. А. Чернов. – М. : ЮНІТІ-ДАНА, 2003. – 686 с.
2. Бозина О.П. Проблемы прогнозирования прибыли в целях финансового учета и налогообложения в условиях экономической нестабильности [Текст] / О.П. Бозина // Бухучет в сельском хозяйстве. – №9. – 2010. – С. 21 – 25.
3. Бочкарева О.А., Бочкарев П.Г. Система учета и анализа, как элемент управления конкурентоспособностью при производстве новой продукции [Текст] / О.А. Бочкарева, П.Г. Бочкарев // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://sarsute.ru/images/stories/articlefoto/rio/journal/journal5\(21\)/bochkareva.pdf](http://sarsute.ru/images/stories/articlefoto/rio/journal/journal5(21)/bochkareva.pdf)
4. Витязева Т.А. Учетно-аналитическое обеспечение финансовой безопасности предприятия [Текст] / Т.А. Витязева // Интернет-журнал «Науковедение». – ИГУПИТ, №4. – 2012. – С.1 – 6.
5. Гильмиярова М.Р. Концептуальная учетно-аналитическая модель денежных потоков корпоративных структур [Текст] / М.Р. Гильмиярова // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://dorogiistorii.ru/doc/merkulov/researchjournal_cloud_2012.pdf
6. Зенькина И.В. Учетно-аналитическое обеспечение стратегического управления коммерческой организацией [Текст] / И.В. Зенькова // Аудит и финансовый анализ. – №2. – 2009. – С.1 – 3.
7. Зырянова Т.В. Моделирование учетного процесса в условиях автоматизации [Текст] / Т.В. Зырянова, Ж.Р. Скребкова // Все для бухгалтера. – 2007. - №23 (215). – 63 – 69.
8. Ефремова Т.Ю. Аспекты учетно-аналитического обеспечения управления инновационной деятельностью в сфере услуг [Текст] / Т.Ю. Ефремова // Научно-технические ведомости Санкт-Петербургского государственного политехнического университета Экономические науки 1 – 1' 2013. – С. 89 – 93.
9. Ковалев В. В., Волкова О. Н. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : [учебник] / В. В. Ковалев, О. Н. Волкова. – М. : ООО "ТК Велби", 2002. – 424 с.
10. Кирилов И.Н. Теоретические аспекты развития системы учетно-аналитического обеспечения управленческих решений на предприятии [Текст] / И.Н. Кирилов // Вестник Адыгейского государственного университета. – №2. – Майкоп : Изд-во АГУ, 2012. – С. 124 – 135.
11. Маляревский Ю.Д., Лучанинова А.С. Учетно-аналитическое обеспечение концепции управления расходами предприятия [Текст] / Ю.Д. Маляревский, А.С. Лучанинова // Бизнесинформ. – №2(2). – 2011. – С. 132 – 134.
12. Миславская Н.А. Современные учетные системы и факторы, определяющие их развитие [Текст] / Н.А. Миславская // Финансовый менеджмент. – 2004. – №4. – С.37 – 42.
13. Омельченко И.А. Развитие учетно-аналитического механизма внешнеэкономической деятельности [Текст] / И.А. Омельченко // Бухгалтерский учет, №10. – 1998. – С. 210 – 216.
14. Пилипенко А.А. Організація обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства [Текст] / А.А. Пилипенко // Наукове видання. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2007. – 276 с.
15. Попова Л.В. Основные теоретические принципы построения учетно-аналитической системы [Текст] / Л.В. Попова, Б.Г. Маслов, И.А. Маслова // Финансовый менеджмент. – 2003. – №5. – 65 – 73.
16. Сльозко Т.М. Бухгалтерський облік в умовах інституційних перетворень: теорія і практика [Текст]: монографія / Сльозко Т.М. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 304 с.
17. Тычинина Н.В. Теоретическое обоснование содержания учетно-аналитического обеспечения устойчивости развития предприятия [Текст] / Н.В. Тычинина // Вестник ОГУ №2. – Февраль. – 2009. – С. 102 – 107.
18. Шимоханская Т.В. Концепция учетно-аналитического обеспечения устойчивого развития организаций [Текст] / Т.В. Шимоханская // Бухгалтерский учет, статистика, №5. – 2011. – С.346-354.
19. Шеремет А.Д. Аудиторская деятельность и анализ эффективности бизнеса [Текст] / А.Д. Шеремет // Аудиторские ведомости. – 2007. - №5. – С. 46 – 53.